

F1031 Matematika o krok napřed

5. Pohybové rovnice I.

Úloha 1.

Malá kulička padala volným pádem a spadla do vody. Její rychlost na hladině (v okamžiku $t = 0$) měla velikost v_0 . Odporová síla, již působí voda proti pohybu kuličky, se řídí Stokesovým vztahem

$\vec{F} = -6\pi\eta r \vec{v} = -b\vec{v}$, kde $\vec{v}$ je okamžitá rychlost kuličky, r její poloměr a η dynamická viskozita vody. (Konstantu $6\pi\eta r$ jsme označili b a také s ní tak pro zjednodušení počítejte.) Vztakovou sílu, již působí voda na kuličku, zanedbejte (není to příliš dobrá aproximace).

- Zvolte vhodně soustavu souřadnic (stačí jedna osa, pohyb kuličky je svislý).
- Sestavte pohybovou rovnici kuličky.
- Ukažte, že pohybovou rovnici můžete zapsat jako diferenciální rovnici prvního řádu pro rychlost kuličky.
- Rovnici vyřešte (obecné řešení, partikulární řešení pro zadanou počáteční podmínku).
- Na základě nalezeného řešení ukažte, že kulička nemůže překročit jistou *mezní rychlost* a určete ji.

6. Pohybové rovnice II.

Úloha 1.

Elektron (hmotnost m a náboj e vyhledejte v tabulkách) vletí do homogenního magnetického pole o indukci $\vec{B}$ rychlostí $\vec{v}_0 \perp \vec{B}$. Velikost této rychlosti je $v_0 = 2 \cdot 10^6 \text{ ms}^{-1}$.

- Zvolte soustavu souřadnic tak, aby vektor $\vec{B}$ měl směr kladné osy z . Osu x zvolte ve směru počáteční rychlosti. Počátek soustavy souřadnic zvolte v místě, kde se částice nachází v okamžiku $t = 0$.
- Zapište druhý Newtonův zákon pro částici.
- Rozepište druhý Newtonův zákon do složek a zapište pohybové rovnice částice.
- Integrujte rovnici pro z , dosaďte počáteční podmínky a najděte závislost $z(t)$.
- Ukažte, že zbývající pohybové rovnice lze zapsat jako soustavu diferenciálních rovnic prvního řádu pro složky rychlosti v_x a v_y .
- Vyjáďte z první rovnice v_y a dosaďte do druhé.
- Řešte získanou rovnici druhého řádu pro v_x , najděte obecné řešení a partikulární řešení pro počáteční podmínky odpovídající zadání úlohy.
- Získané řešení $v_x(t)$ dosaďte do vztahu pro v_y a určete $v_y(t)$.
- Po jaké křivce se částice pohybuje? Ukažte, že její pohyb je periodický a určete kruhovou frekvenci ω za předpokladu, že velikost indukce magnetického pole je 1T.